

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS ■ CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI

TERMINFO

Kolmastoista vuosikerta • numero 6 • 1993

Öljysanoja

Jominyn koe,
jominykoe vai
Jominy-koe

TERMINFO

Kolmastoista vuosikerta • numero 6 • 1993

Julkaisija: Tekniikan Sanastokeskus ry
Kustantaja: Painatuskeskus Oy
Päätoimittaja: Lari Kauppinen

Toimitusneuvosto:

Gustav Dahlberg
Marketta Fabritius
Jukka Ihanus
Pertti Laine
Juhani Siikala
Martti Tiula
Seija Tuovinen
Krista Varantola

Tilaukset:

Painatuskeskus, Lehtitilaukset
PL 516, 00101 Helsinki
puh. 90-566 0404

Tilaushinnat vuonna 1993

Kestotilaus 150 mk,
vuoden määräaikainen tilaus 165 mk.
Irtonumero 29 mk.

Ilmestyy 6 kertaa vuodessa.

Vuonna 1993 Painatuskeskuksen
aikakauslehtien irtonumeroita myyvät:

Valtikka-kirjakaupat Helsingissä:

Annankatu 44 ja Eteläesplanadi 4

Valtikka-myyntipisteet:

Akateeminen kirjakauppa

(Tampere, Oulu ja Lappeenranta),

Suomalainen Kirjakauppa

(Joensuu, Jyväskylä, Kuopio, Mikkeli
ja Rovaniemi),

Turun Kansallinen Kirjakauppa

Tilaajarekisterin tietoja voidaan käyttää
suoramarkkinoinnissa.

Sisälllys

Öljysanoja	3
LARI KAUPPINEN	
Se kesä, jonka käsehdimme TSK:ssa	7
VIRPI SALO, ANNA-MAARIA TUOMI	
TSK ry:n vaalikokous	8
Jominy'n koe, jominykoe vai Jominy- koe?	9
LARI KAUPPINEN	
Vilket grundämne står "T" för?	11
LENA NORDLUND	
Terminfon hakemisto 1988–1993	14
Summaries	18

Öljysanoja

Öllytermeissä on paljon ns. petollisia ystäviä (false friends) eli ainakin lähes samanasuisia sanoja, jotka eri kielissä merkitsevät aivan eri asioita. Olemme koonneet tärkeimmistä öljysanoista ja niiden kanssa helposti sekaantuvasti sanoista minisanaston.

Parafiiniöljyä käytetään kosmeettisiin ja lääketieteellisiin tarkoituksiin sekä voiteluöljynä. Mutta voiko sitä todella käyttää myös öljylampussa polttoaineena, kun pullon kyljessä lukee "Parafiiniöljyä öljylamppuun"? Parafiiniöljyä ei öljylampuissa käytetä, mutta lämmitys-petrolia (englanniksi *paraffine oil*) kylläkin. Kääntäjä ei selvästikään ollut tutustunut öljyalan petollisiin ystäviin.

Esimerkiksi ruotsinruotsin *petroleum* ja ranskan *pétrole* ovat suomen *raakaöljyn* tai *maaöljyn* vastineita. Brittienglannin *petrol* taas on suomen *bensiinin* vastine ja suomen *petrolia* vastaa englannissa *kerosene* sekä *kerosine* ja ranskassa *kérosène*, joita ei pidä sekoittaa suomessa *lentopetrolin* synonyymina aiemmin käytettyyn nimitykseen *kerosiini*. Ja jos ranskankielisessä tekstissä sanotaan, että autossa käytetään ainetta nimeltä *essence*, se ei tietenkään ole suomeksi *esanssia*, vaan *bensiiniä*. *Naftan* käänkövirheistä päästäisiin käyttämällä suomessakin sanaa *dieselöljy*, jonka vastineissa ei tulle suuria ongelmia.

1

polttoaine

sv	bränsle <i>n</i>
no	brensel
en	fuel
de	Brennstoff <i>m</i>
fr	combustible <i>m</i>

energialähde, johon sitoutunutta energiaa hyödynnetään muuttamalla se palamisreaktiossa toiseksi energiamuodoksi, tavallisimmin lämmöksi, valoksi tai sähköksi

2

polttoneste,

nestemäinen polttoaine

sv	flytande bränsle <i>n</i>
no	flytende brensel
en	liquid fuel
de	flüssiger Brennstoff <i>m</i>
fr	combustible <i>m</i> liquide

polttaine, joka tavanomaisessa lämpötilassa ja ulkoilman paineessa on nestemäisessä muodossa

Polttonesteitä ovat esim. *polttoöljyt*, *bensiinit* ja *petrolit*.

3

raakaöljy, maaöljy;

ei: vuoriöljy, kiviöljy

svSE	råolja, petroleum <i>u n</i>
svFI	råolja
no	jordolje, råolje
en	crude oil, crude
de	Erdöl <i>n</i> , Rohöl <i>n</i>
fr	pétrole <i>m</i>

maaperästä saatava, pääasiassa *parafiini-* ja nafteenihiilivedyistä sekä aromaattisista hiilivedyistä koostuva seos

Bensiini

4

bensiini

sv bensin
no bensin
enGB petrol
enUS gasoline, gas
de Benzin *n*
fr essence *f*

nestemäinen öljynjalostustuote, jonka tislausalue on 30—200 °C

5

moottoribensiini

sv motorbensin
no motorbensin
enGB petrol, motor spirit
enUS motor gasoline
de Motorbenzin *n*, Autobenzin *n*
fr essence *f* auto

sähköisellä sytytysjärjestelmällä varustettujen kaasutin- ja ruiskutusmoottoreiden (eli ottomoottoreiden) *polttoaineena* käytettävä *bensiini*, jonka oktaaniluku on korkea

Suomessa moottoribensiinin oktaaniluku on vähintään 95.

6

lentobensiini

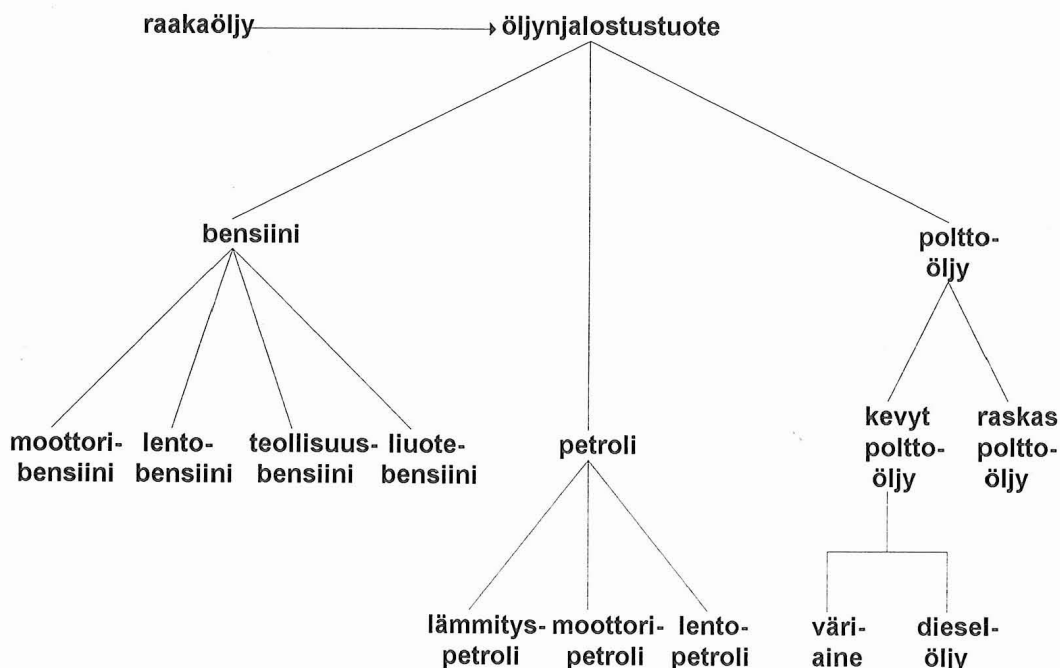
sv flygbensin
no jetbensin
enGB aviation petrol
enUS aviation gasoline, avgas
de Flugbenzin *n*
fr essence *f* d'aviation
mäntämoottorilentokoneen *polttoaineena* käytettävä *bensiini*

7

teollisuusbensiini

sv gasbensin, nafta;
ei: industribensin
no specialbensin med bestemt
kokepunkt
en naphtha, benzine with specified
boiling range, special boiling
point gasoline, SBP spirit
de Siedegrenzenbenzin *n*
fr carburant *m* à limites
d'ébullition déterminées

kemian teollisuuden raaka-aineena ja vedyn valmistuksessa käytettävä *bensiini*, jonka oktaaniluku on alhainen
Suomessa teollisuusbensiinin oktaaniluku on alle 60.

8

liuotebensiini; ei: petrolieetteri

sv extraktionsbensin, industribensin
 no ligroin, lettbensin
 en ligroin, petroleum ether,
 light petroleum
 de Ligroin *n*, Petrolether *m*,
 Leichtbenzin *n*
 fr ligroïne *f*, éther *m* de pétrole
 toisen aineen liuottamiseen käytettävä
bensiini

Petroli

9

petroli

svSE fotogen *u n*
 svFI fotogen *u n*, petroleum *u n*
 no parafin
 en kerosene, kerosine
 de Kerosin *n*
 fr kérosène *m*, kérosine *f*
 nestemäinen öljynjalostustuote, jonka
 tislausalue on 135—270 °C.

10

**lämmityspetroli, valopetroli;
ei: paloöljy, lamppuöljy**

svSE lysfotogen *u n*,
 eldningsfotogen *u n*
 svFI lysfotogen *u n*,
 eldningsfotogen *u n*,
 lyspetroleum *u n*
 no parafin
 en lamp kerosene, lamp kerosine,
 paraffin oil, paraffine oil
 de Leuchtpetroleum *n*, Paraffinöl *n*
 fr lampant *m*,
 kérosène *m* d'éclairage
 höyrystyspolttimilla varustetuissa läm-
 mittimissä ja öljylampuissa käytettävä
 suoratislausepetroli
 Suomessa lämmityspetroliin on
 verotussyistä lisätty tunnistus-
 ainetta.

11

moottoripetroli

svSE motorfotogen *u n*
 svFI motorfotogen *u n*,
 motorpetroleum *u n*
 no drivstoff för traktorer
 en power kerosene, power kerosine,
 motor kerosene, motor kerosine
 de Traktorenkraftstoff *m*
 fr carburant *m* pour tracteurs
 agricoles

sähköisellä sytytinjärjestelmällä varus-
 tettujen kaasutinmoottoreiden (eli otto-
 moottoreiden) *polttoaineena* käytettä-
 vä *petroli*, jonka oktaaniluku on 60—65

12

**lentopetroli; mieluummin kuin:
kerosiini**

sv flygfotogen *u n*
 no jetparafin
 en jet fuel, aviation turbine fuel
 de Düsenkraftstoff *m*,
 Düsentreibstoff *m*
 fr carburéacteur *m*
 suihkuturbiinien *polttoaineena* käytet-
 tävä *petroli*, joka sisältää aromaattisia
 hiilivetyjä alle 20 %

Dieselöljy ja polttoöljy

13

dieselöljy, kaasuöljy; ei: nafta

sv dieselolja, dieselbrännolja
 no dieselolje
 en diesel fuel, diesel oil
 de Dieselkraftstoff *m*,
 Dieseltreibstoff *m*, Dieselöl *n*
 fr carburant *m* Diesel,
 fuel *m* pour moteur Diesel,
 gas-oil *m*

dieselmootoreiden *polttoaineena* käy-
 tettävä nestemäinen öljynjalostustuote,
 jonka tislausalue on 170—360 °C

14

polttoöljy

sv brännolja, eldningsolja

no fyringsolja

en fuel oil

de Brennöl *n*, Heizöl *n*fr huile *f* combustible*polttoaineena* käytettävä nestemäinen, tislamalla saatu öljynjalostustuote

15

kevyt polttoöljy, POK; ei: kaasuöljy

svSE tunn eldningsolja, villaolja

svFI tunn eldningsolja, lätt brännolja

no lett fyringsolja

en light fuel oil, domestic fuel

de leichtes Heizöl *n*, Heizöl L *n*,
Hausheizöl *n*fr fuel *m* domestique, fuel *m* léger*polttoöljy*, joka on *dieselöljyn* ja tunnistusaineen seos

Kevyttä polttoöljyä käytetään öljylämmityslaitosten ja erilaisten uunien *polttoaineena* sekä dieselmoottoripolttaineena työkooneissa tieliikenteen ulkopuolella ja vesiliikenteessä. Tunnistusainetta on lisätty verotussyistä.

16

raskas polttoöljy, POR

svSE tjock eldningsolja, tjockolja

svFI tjock eldningsolja, tjockolja,
tung brännolja

no tung fyringsolja

en heavy fuel oil

de schweres Heizöl *n*, Heizöl S *n*,
Schweröl *n*fr fuel *m* lourd, mazout *m*

polttoöljy, jonka tislausalue on yli 350 °C Raskasta polttoöljyä käytetään öljylämmityslaitosten ja voimalaitosten, teollisuuden sulatus- ja polttouunien sekä laivojen ja dieselvoimalaitosten *polttoaineena*.

Muita sekaantuvia

17

parafiinisv paraffin *u n*

no parafin

en paraffin, paraffine

de Paraffin *n*fr paraffine *f*alifaattinen hiilivety, jonka bruttokaava on muotoa $C_n H_{2n+2}$

18

parafiiniöljy

sv paraffinolja

no flytende parafin

en liquid paraffin, liquid paraffine,
white oilde flüssiges Paraffin *n*, Weissöl *n*fr huile *f* paraffine, huile *f* blanche
nestemäisessä muodossa oleva *parafiini*

19

bentseeni; ei: bentsolisv bensen *u n*; ei: bensol

no benzen

en benzene

de Benzene *n*, Benzol *n*fr benzène *m*

kuudesta hiilirenkaasta muodostuva aromaattinen hiilivety

20

esanssi

sv essens

no essens

en essence

de Essenz *f*fr essence *f*

makua tai hajua antava väkevä uutosto tai liuos

Se kesä, jonka kässehdimme TSK:ssa

VIRPI SALO, ANNA-MAARIA TUOMI

Joka kesä Tekniikan Sanastokeskuksessa työskentelee opintojensa loppuvaiheessa olevia opiskelijoita valtionhallinnon harjoittelijoina. Kesällä 1993 Sanastokeskuksessa työskenteli kolme harjoittelijaa, joista kaksi oli Vaasan yliopistosta ja yksi Tampereen yliopistosta. Vaasalaiset harjoittelijamme *Virpi Salo* ja *Anna-Maaria Tuomi* kertovat tässä kokemuksiaan harjoittelustaan. Ja vaikka he juttunsa otsikossa väittävät kässehtineensä (kässehtiä merkitsee Nykysuomen sanakirjan mukaan 'hiljalleen liikuskella, varovasti käyskennellä, köpitellä') TSK:ssa, he saivat paljon aikaan. Yhtenä esimerkkinä siitä on heidän kesän aikana laatimansa *Mielipidetutkimussanasto*, jonka julkaisimme viime numerossamme.

Valtionhallinnon harjoittelu antoi tänäkin vuonna monelle opiskelijalle työpaikan. Näin mekin — kaksi kielenkääntäjäopiskelijaa Vaasan yliopistosta — onnistuimme saamaan kipeästi tarvitsemamme kesätyöpaikan.

Koulutukseemme sisältyy jonkin verran kaikille pakollisia terminologian opintoja. Terminologian opintoja voi jatkaa myös sivuaineopintoina. Terminologian peruskurssilla mekin tutustuimme alaan ja kiinnostuimme siitä. Niinpä haimme harjoittelupaikkaa Tekniikan Sanastokeskuksesta kesäksi 1993 ja saimme sen.

Kesäkuun alussa suunnistimme kartta kourassa Albertinkadulle, jossa TSK:n toimitilat ovat. Kuten aina uudessa työpaikassa ensimmäiset päivämme kuluvat tutustuessa työympäristöön, työtehtäviin ja työkavereihin. Mutta kesän kuluessa pääsimme tekemään oikein töitäkin. Pääasiallisimpina työtehtävinämme oli termipalvelussa päivystäminen, EY-termipankin kokoaminen sekä minisanaston laatiminen. Näiden tehtävien lisäksi teimme myös jonkin verran käännös- ja oikolukutöitä.

Kun Sanastokeskuksen jäsenet ja muut tekniikan alaan liittyvää termipalvelua tarvitsevat soittivat TSK:n termipalveluun, otimme vastaan heidän termikysymyksensä, joita oli kaikenlaisia liimapuikoista lattiakieleen. Ja me etsimme, etsimme ja etsimme — ja joskus vastaus löytyikin. Sanastokeskuksen kirjastossa on runsaasti tekniikan eri aloja käsitteleviä sanastoja, sanakirjoja ja hakuteoksia sekä muita tekniikan aloihin liittyviä kirjoja ja lehtiä. Vaikeutenamme oli löytää se oikea ja luotettava lähde monien eritasoisten julkaisujen joukosta, sillä sanastoja ja sanakirjoja on tehty ja tehdään edelleenkin monin eri menetelmin tuntematta soveltavan terminologian periaatteita. Usein jouduimmekin turvautumaan työkavereidemme apuun sen oikean lähteen löytämiseksi.

EY-termipankki oli kesän suurimpia projekteja. Tekniska nomenklaturcentralenilta saatu valmis tiedosto sisälsi englannin- ja ruotsinkielisiä termejä sekä niiden konteksteja Euroopan yhteisön direktiiveistä ja muista asiakirjoista. Me etsimme ja poimimme niille suomenkieliset vastineet oikeusministeriön ETA-yksikön tekemistä käännöksistä.

Harjoittelijoina meidän suurin projektimme oli oman minisanaston laatiminen mielipidetiedustelujen alalta. Sanaston laatiminen oli vaikeaa ja aikaa vievää, mutta erittäin opettavaista. Opimme keräämään tietoa, etsimään vastineita sekä laatimaan käsitejärjestelmiä ja määritelmiä. Työkavereidemme avulla opimme huomaamaan omat virheemme ja ymmärtämään loogisen sanastonlaadinnan periaatteet.

Kesän aikana meille harjoittelijoille sattui huvittaviakin kimmelluksia. Jokaisessa työpaikassa työntekijöillä on oma kielensä, joka ei heti avaudu ulko-

puoliselle. Tämän mekin koimme, kun meitä neuvottiin etsimään kirjastosta "E. O. Kuusen laatusanasto" — tai niin me ainakin luulimme tai kuulimme. Me etsimme ja etsimme, mutta emme löytäneet. Lopulta meille selvisi, että laatusanaston tekijä ei ollutkaan E. O. Kuusi vaan EOQC (*European Organization for Quality Control*).

Sen perusteella, mitä tiesimme Tekniikan Sanastokeskuksen sanastoista ja termipalvelusta, luulimme että TSK on valtava laitos, jossa puhelin pirisee jatkuvasti ja kymmenet terminologit ovat valmiina vastaamaan asiakkaiden termikysymyksiin. Yllätyimme, sillä TSK olikin kodikas ja paljon pienempi kuin luulimme. Kymmenien terminologien sijasta meitä vastassa olikin viiden hengen hyvä tiimi, joka tekee paljon laadukasta ja arvokasta sanastotyötä.

Meille jäi hyvä muisto Tekniikan Sanastokeskuksesta ja kesästä 1993.

TSK ry:n vaalikokous

Tekniikan Sanastokeskus ry:n vaalikokous pidettiin perjantaina 29. lokakuuta 1993 Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton tiloissa Helsingissä. Vuoden 1994 toimintasuunnitelma ja talousarvio hyväksyttiin hallituksen esittämässä muodossa.

Hallituksen puheenjohtaja sekä hallituksen erovuoroiset jäsenet valittiin uudelleen, joten hallituksen kokoonpano ei muutu tämänvuotisesta: puheenjohtajana ekonomi Juhani Siikala (Neste Oy, toimikausi 1994) ja jäsenenä varatuomari Gustav Dahlberg (Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, toimikausi 1994—1995), toimistopäällikkö Mar-

ketta Fabritius (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, toimikausi 1993—1994), diplomi-insinööri Pertti Laine (Suomen Metsäteollisuuden Keskusliitto, toimikausi 1994—1995), yliarkkitehti Martti Tiula (Rakennustietosäätiö, toimikausi 1993—1994), osastopäällikkö Seija Tuovinen (Nokia Telecommunications Oy, toimikausi 1993—1994) ja apulaisprofessori Krista Varantola (Tampereen yliopisto, toimikausi 1994—1995).

Virallisten kokousasioiden jälkeen valtiotieteen lisensiaatti Jarno Tarkoma esitteli Tekniikan Sanastokeskuksen ja Mofile Oy:n tuottamaa elektronista EY-termihakemistoa.

Jominyn koe, jominykoe vai Jominy-koe?

LARI KAUPPINEN

Yhdyssanoihin ja sanaliittoihin liittyvät ongelmat ovat erittäin yleisiä termipalveluumme soittajilla. Tämä ei ole oikeastaan mikään ihme, sillä yhdyssanat ja sanaliitot ovat suomen kielessä hyvin tavallinen, muttei aina kovin helppo tapa muodostaa uusia termejä.

Erityisen paljon kysymyksiä aiheuttavat sellaiset useampiosaiset termit, joiden osana on erisnimi tai muu niihin verrattavissa oleva kielenaines. Useamman kerran on termipalvelijamme joutunut esimerkiksi miettimään, minkä niminen on yhdysvaltalaisen tutkijan *W. E. Jominyn* kehittämä koe, jolla tutkitaan teräksen karkenevuutta. Sanastokeskuksen kirjaston kokoelmissa esiintyy ainakin kahdeksaa erilaista kirjoitusasua: Jominyn koe, Jominynkoe, Jominykoe, Jominy-koe, jominynkoe, jominykoe, jominy-koe sekä jominikoe.

Tässä esimerkissä näkyvätkin miltei kaikki mahdolliset suomen yhdyssanoihin liittyvät ongelmat. Päänvaivaa aiheuttavat

- kirjoitetaanko termin osat yhteen yhdyssanaksi vaiko erikseen sanaliitoksi
- tuleeko osien väliin yhdysmerkki tai peräti ajatusviiva
- pitäisikö yhdyssanan tai sanaliiton alkuosan olla nominatiivissa vai genetiivissä
- käytetäänkö isoa vai pientä alkukirjainta.

Yleispätevien ohjeiden antaminen tämänkaltaisiin kysymyksiin on useimmiten vaikeaa, sillä vastaus riippuu hyvin paljon mm. siitä, kuinka vakiintu-

neesta termistä on kysymys ja onko alkuosana varsinainen erisnimi, lyhenne vai jostain muusta kielestä lainattu yleisnimi. Yhdyssanojen ja sanaliittojen oikeinkirjoitusta ohjailevat perussäännöt ovat hyvin selvät, vaikka niiden soveltaminen saattaa aiheuttaa päänvaivaa.

Vakiintuneet termit

Jos kyseessä on yhdyssanana täysin vakiintunut termi, se kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella ilman yhdysmerkkiä riippumatta siitä, mikä alkuosan tausta on.

Esim. *dieselmoottori, röntgensäteily, celsiusaste* (alkuosa erisnimi); *clearingtili, leasingauto, offlinetila* (alkuosa vierassana); *tevateollisuus, lukihäiriö* (alkuosa lyhenne).

Tavaramerkit ja lyhenteet

Jos alkuosana on tavaramerkki tms., alkuosa on nominatiivimuotoinen ja se kirjoitetaan isolla alkukirjaimella; osien väliin tulee yhdysmerkki.

Esim. *Sisu-auto, Philips-kodinkoneet*.

Näin menetellään myös, jos alkuosana on lyhenne.

Esim. *LVI-työt, EEG-tutkimus, Eftamaat*.

Jos alkuosana on sanaliitto, yhdysmerkin edelle tulee välilyönti osoittamaan sitä, että koko sanaliitto on yhdystermin alkuosana — ei vain sen viimeinen sana.

Esim. *Token Ring -verkko*.

Vierasperäiset yleisnimet

Jos alkuosa on vierasperäinen yleisnimi, yhdyssana kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella ja osien väliin tulee yhdysmerkki.

Esim. *pantone-menetelmä, zaibatsujärjestelmä*.

Jos alkuosana on sanaliitto, yhdysmerkin edelle tulee jälleen välilyönti.

Esim. *pick and pick -kangas*.

Erisnimet

Jos alkuosana on laitteen, menetelmän tms. kehittäjän tai keksijän nimi, yhdysosat kirjoitetaan erikseen sanaliitoksi, alkuosa isolla alkukirjaimella ja genetiivimuodossa.

Esim. *Booleen algebra, Poissonin ja-kauma, Hodgkinin tauti*.

Jos erisnimiä on useampia, kukin kirjoitetaan isolla alkukirjaimella genetiivimuodossa ja väliin tulee ajatusviiva.

Esim. *Zieglerin—Nattan katalyytti, Boylen—Mariotten laki*.

Jos nimiä on kovin monta, usein viimeisenkin nimen taivuttaminen riittää.

Esim. *Laurence—Moon—Bordet—Biedlin syndrooma*.

Koneella kirjoitettaessa ajatusviivaa ei useimmiten ole käytettävissä. Tällöin ajatusviiva korvataan yhdysmerkillä, jonka molemmin puolin jätetään välilyönti.

Esim. *Zieglerin - Nattan katalyytti, Laurence - Moon - Bordet - Biedlin syndrooma*.

Lopuksi

Näin ollen kysymys siitä, miten alussa mainittua W. E. Jominyn kehittämää teräksen karkenevuuden määrittämisä nimitetään, kiteytyykin kysymykseksi siitä, kuinka vakiintunut nimitys on: jos nimityksen katsotaan olevan jo täysin vakiintunut, sen asu on *jominykoe*. Muussa tapauksessa sen tulisi olla *Jominyn koe*. Vaikka alan asiantuntijoille

koe kuten sen nimityskin ovat varsin tuttuja, ero esimerkiksi *celsiusasteen* tai *röntgensäteilyn* vakiintuneisuuteen on vielä pitkä. Niinpä suositeltavin kirjoitusasu onkin *Jominyn koe*.

Mutta on toinenkin tapa ratkaista tämä kysymys. Standardit — esimerkiksi *Kansainvälisen valimosanakirjan* suomalainen laitos (SFS-käsikirja 63) — tuntevat kokeelle myös nimityksen *karkenevuuskoe*, jolle on monissa kielissä myös suorat käännösvastineet; tosin myös erisnimen sisältävät termit tunnetaan näissäkin kielissä. Käytettäessä termiä *karkenevuuskoe* kirjoittaja pääsee miettimästä vakiintuneisuuskysymyksiä ja lukijakin saa heti kokeen luonteesta paljon tarkemman kuvan kuin käytettäessä termiä *Jominyn koe*. Kansainvälisten suositusten mukaan henkilönnimiä tai muita tarkoitteiden syntymiseen ja keksimiseen liittyviä ilmauksia ei pitäisikään käyttää termeinä tai termien osina.

Ohessa *karkenevuuskokeen* vastineita, jotka on poimittu edellä mainitusta Kansainvälisestä valimosanakirjasta ja sen esikuvasanastosta *Dictionnaire idéologique de fonderie — Indexed Foundry Dictionary* sekä *Metallitekniikan sanastosta* (SFS-käsikirja 28); määritelmä on viimeksimainitusta.

karkenevuuskoe, Jominyn koe

sv härdbarhetsprovning enligt Jominy

en hardenability test, Jominy test

de Härtharbeitsprüfung f, Jominy Probe f

fr essai m de trempabilité, essai m Jominy

teräksen karkenevuuden määrittämyskoe, jossa koekappaleen otsapinta sammuutetaan austenitoinnin jälkeen vesisuihkulla

Kovuus mitataan etäisyyden funktiona otsapinnasta. Mittaustuloksia käytetään karkenevuuden arvioimiseen.

Vilket grundämne står "T" för?

LENA NORDLUND

Tässä artikkelissa *Tekniska nomenklaturcentralenin* terminologi *Lena Nordlund* samoaa kemiallisten tunnusten ja lyhenteiden viidakossa. Jos kloorivedyn (tai sen vesiliuoksen, suolahapon) kaavassa *HCl* kirjain *H* tarkoittaa vetyä ja kirjaimet *Cl* klooria, mitä alkuainetta sitten *T* tarkoittaa lyhenteessä *TOC*? Artikkelia lukiessa selviää, ettei *T* olekaan alkuaineen tunnus, vaan jokin aivan muuta. Artikkelin on julkaistu *TNC-Aktuellt*-lehden numerossa 1/1992.

Kemi är rörigt för de flesta, oavsett om man är insatt i ämnet eller inte. Det är en massa bokstäver, siffror och formler man måste hålla reda på. Många kemister har stånkat och stönat när de i skolan blivit tvingade att lära sig det Periodiska systemet utantill. Somliga har nog, liksom jag, gått och rabblat obegripliga ramsor som minnesreglar att hänga upp grundämnena på. "Titta! Zorro haffas!" var min hjälp för att komma ihåg systemets grupp 4A: titan (*Ti*), zirkonium (*Zr*) och hafnium (*Hf*). "OSSeTePo" trummades i en suggestiv rytm mot köksbordet, vilket gör att jag fortfarande minns att syre (*O*), svavel (*S*), selen (*Se*), tellur (*Te*) och polonium (*Po*) hör till samma grupp och har besläktade egenskaper.

Vad ska de andra tycka?

Men vi som har dunkat in kemiska beteckningar i huvudet på detta vis är nog en minoritet av befolkningen. Och om vi tycker kemispråket är krångligt, vad ska då inte de andra tycka. Man kommer ju inte undan. Det dyker underliga bokstäver och formler i massmedierna så gott som dagligen. Dessutom är det en vild blandning av formler och förkortningar. *HCl*, *DDT*, *AOX*, *TOC*, *NO_x* — det är inte lätt för en oinsatt att veta att *H* i *HCl* är en beteckning för grundämnet väte (*hydrogen*), medan *T* i *TOC* är förkortning för *total*. Det som står ovan är alltså en blandning av formler som består av beteckningar för grundämnena, vanliga initialförkortningar och förkortningar med kemiska beteckningar inkluderade.

109 grundämnena

Periodiska systemet är ett schema över grundämnena. Det finns nu 109 kända grundämnena (såvitt inga fler har blivit upptäckta sedan Nationalencyklopedins femte band kom ut). Varje grundämne har ett namn och en beteckning. Den senare fungerar som symbol för grundämnet och består av en eller två bokstäver (utom för de sex senast upptäckta grundämnena, som har beteckningar *Unq*, *Unp*, *Unh*, *Uns*, *Une* och *Uno*).

Man kan inte säga att beteckningarna är förkortningar eftersom de är internationella och symboliserar grundämnet. För svenskar är till exempel *H* en beteckning eller symbol för *väte*, inte en förkortning av *hydrogen*, även om det är från det namnet bokstaven härstammar. *W* är beteckning för *volfram* på svenska, *wolfram* på tyska och *tungsten* (ursprungligen en svensk term) på engelska. *Yb* är beteckningen för *ytterbium* (som har fått namn efter Ytterby) oavsett om man talar persiska eller svenska.

Kemister i Kuala Lumpur förstår

Beteckningarna kan kombineras till formler för de över fem miljoner kemiska föreningar som hittills är kända. Kemiska formler är alltså också internationella; skriver jag H_2SO_4 vet en kemist i Kuala Lumpur vad jag menar. Men det är inte alltid så lätt att få all världens kemister att skriva formler på samma sätt, så därför finns *IUPAC* (*International Union of Pure and Applied Chemistry*). Det är en organisation som fastställer normer för hur man ska skriva kemiska formler, och dessa försöker vi följa.

1 H	T ?																2 He
3 Li	4 Be											5 B	6 C	7 N	8 O	9 F	10 Ne
11 Na	12 Mg											13 Al	14 Si	15 P	16 S	17 Cl	18 Ar
19 K	20 Ca	21 Sc	22 Ti	23 V	24 Cr	25 Mn	26 Fe	27 Co	28 Ni	29 Cu	30 Zn	31 Ga	32 Ge	33 As	34 Se	35 Br	36 Kr
37 Rb	38 Sr	39 Y	40 Zr	41 Nb	42 Mo	43 Tc	44 Ru	45 Rh	46 Pd	47 Ag	48 Cd	49 In	50 Sn	51 Sb	52 Te	53 I	54 Xe
55 Cs	56 Ba	57-71	72 Hf	73 Ta	74 W	75 Re	76 Os	77 Ir	78 Pt	79 Au	80 Hg	81 Tl	82 Pb	83 Bi	84 Po	85 At	86 Rn
87 Fr	88 Ra	89-103	104 Unq	105 Unp	106 Unh	107 Uns	108 Uno	109 Une									

57 La	58 Ce	59 Pr	60 Nd	61 Pm	62 Sm	63 Eu	64 Gd	65 Tb	66 Dy	67 Ho	68 Er	69 Tm	70 Yb	71 Lu
89 Ac	90 Th	91 Pa	92 U	93 Np	94 Pu	95 Am	96 Cm	97 Bk	98 Cf	99 Es	100 Fm	101 Md	102 No	103 Lr

Förutom de kemiska beteckningarna finns initialförkortningar som *DDT*, *CFC*, *EDTA*. Här består förkortningar av begynnelsebokstäverna i det fullständiga namnets delar. Initialförkortningarna har en nackdel — de är inte internationella, även om det ofta händer att de passar till namnen på flera språk. Ibland blir det emellertid fel. *CFC* är förkortning för *chlorofluorocarbons*. Enligt *IUPACs* regler ska substituentgrupper skrivas i alfabetisk ordning, så på svenska borde det heta *fluorklorkolföreningar* (eller möjligen *fluorklorkarboner*), men förkortningen *CFC* tycks alltid bli *klorfluorkarboner* när den ska uttydas på svenska. *DDT* står för *dichlorodiphenyltrichloroethane*. Det borde enligt *IUPAC*-reglerna bli *difenyldiklortrikloretan*, men engelskan slår igenom här också. På svenska har det följaktligen blivit *diklordifenyltrikloretan*. *EDTA* är förkortning för *ethylenediaminetetra-acetic acid*, alltså *etylendiamintetra-ättiksyra*. Visst behövs de här förkortningarna, för namnen är långa och krångliga. Formlerna är lika komplicerade. *EDTA* har formeln: $(\text{HO}_2\text{CCH}_2)_2\text{NCH}_2\text{CH}_2\text{N}(\text{CH}_2\text{CO}_2\text{H})_2$.

Det är ju inte heller nödvändigt att alltid veta vad förkortningen står för. När tidningarna skriver om miljögifter kanske det räcker att veta att det är *DDT* det handlar om. De flesta blir nog inte mer upprörda av att veta att det är *diklordifenyltrikloretan* som har släppts ut. Men det kan vara bra att veta att det är en förkortning och inte en kemisk formel.

Svårast är blandningar

De svåraste bokstavskombinationerna att ha att göra med är de som består av en blandning av förkortningar, kemiska beteckningar och andra symboler. Sådana finns det många av, särskilt inom miljövärdskemi. Hit hör *TOCl*, *AOX* och

NO_x. *TOCl* står för *total organic chlorine* vilket egentligen betyder *total mängd organiskt bundet klor*, ett mått på kloretrade kolväten som används i miljövärdssammanhang. *T* och *O* är alltså vanliga förkortningar medan *Cl* är en kemisk beteckning. Då är det lätt att, även som kemist, börja fundera på vilket grundämne som har beteckningen *T*, eftersom *O* skulle kunna betyda syre.

När man vill förenkla formelskrivandet brukar man i vissa sammanhang låta *X* få symbolisera grundämnena som är icke-metaller, vanligtvis halogener (fluor, klor, brom, jod och astat). När man skriver *HX* menar man alltså *HF*, *HCl*, *HBr*, *HI* eller *HAt* och när man skriver *X* menar man en negativ jon av något av dessa ämnen. Förkortningen *AOX* står för *adsorbable organic halogen* eller *adsorberbar organiskt bunden halogen*, ett mått på halogenerade kolväten som man får fram med en speciell analysmetod. *AOX* är alltså en initialförkortning kombinerad med en symbol för en kemisk beteckning.

Skriv inte NO_x

NO_x står för alla sorters kväveoxider, t.ex. *NO*, *NO₂* och *N₂O*. Det lilla "x-et" är här en symbol för en siffra som i exemplet ovan i tur och ordning är 0, 2 och 1/2 (om man skriver om *N₂O* som *NO_{1/2}*). Det är viktigt att skriva *x* som ett index, ett halvt steg ned, så att läsaren förstår tankegången. Skriv alltså inte *NOx*. (Det förekommer inom miljövärdsslang att man kallar kväveoxider *noxar*. Det bör man helst inte skriva, åtminstone inte utan citationstecken.)

Slutsatsen man kan dra av allt detta är det som står i inledningen på denna artikel: kemi är rörigt. Det är därför oftast lämpligt att förklara vad förkortningar står för.

Terminfon hakemisto 1988-1993

Vuoden lopussa tarjoamme lukijoillemme hakemiston Terminfon sisältöön viimeksi kuluneiden kuuden vuoden ajalta. Hakemisto on ryhmitelty neljään osaan:

- minisanastot
- yksittäiset termit, joita on käsitelty joko Termipalvelusta poimittua -palstalla tai laajalti muissa artikkeleissa (yleensä hakemistoon on otettu vain suomenkielinen termi, mutta esimerkiksi sellaisissa termipalvelusta poimituissa kysymyksissä, joissa on kysytty jonkin vieraskielisen termin suomenkielistä vastinetta, on otettu mukaan myös lähtökielinen termi)
- kirjallisuuden (sanastojen, sanakirjojen ja terminologisen kirjallisuuden) sekä sanastoprojektien esitteilyt
- muut artikkelit (artikkelin aiheen mukaan).

Hakemiston ulkopuolelle on jätetty muun muassa Terminologin päivyri-palstalla käsitellyt kurssit ja kongressit, pikku-uutiset sekä artikkelien ruotsin- ja englanninkieliset tiivistelmät.

Minisanastot

Alkuaineet 3/93:3, 4/93:11
Analyysit 1/90:5
Elintarvikekemian lyhenteet 2/93:11
EMC 5/92:5
Energia ratkaisu 2/93:3
Erikoismerkit 1/88:7, 3/92:3
Euroopan yhdentymisen elimet 1/92:9
EY-säädökset 6/92:10, 1/93:16
Johtaminen 3/88:5
Keramiikka 1/89:13
Kierrätys 4/89:5, 2/90:19
Kilo-, mega- ja gigatavu 2/91:15
Korjausrakentaminen 4/91:8
Levymuisti 4/88:7
Logo, liikemerkki, tavaramerkki 1/90:16

Maalit 1/91:3
Matkapuhelimet 1/89:8
Mielipidetutkimus 5/93:11
Pakolaiset ja siirtolaiset 1/93:8, 2/93:11
Polyeteenin erikoisominaisuudet 5/92:16
Polymeerit ja komposiitit 2/90:13
-posti ja tele- 2/88:15
Rakennusten pinnat ja alat 4/88:11
Sisäkatto 3/91:3
Talotyyppit 3/90:16
Teollinen tuotanto 2/89:15
Tiedonsiirron lyhenteet 1/89:5
Tietoliikenneverkot 2/89:8
Träd, trä, ved och virke 3/88:15
Työsuhdeautot 2/88:4
Valokaapelit 4/88:10
Ölly 6/93:3

Yksittäiset termit

Affiliate company (en) 2/89:11
Air bag (en) 2/93:9
Antifouling paint (en) 2/93:8
Asiakas-palvelinmalli 1/92:5
Asiakirjantuhooja 1/92:6
ASIC 2/88:8
Associated company (en) 2/89:11
Aurinkokaha 1/88:2
Avainsana 1/92:5
Besikta (sv) 2/93:10
Biljoona 3/90:11
Caret (en) 3/90:10
CB (en) 1/91:8
Ci:hin 1/92:8
Clean room (en) 4/92:15
Client/server model (en) 1/92:5
Concurrent engineering (en) 4/93:16
Dataspel (sv) 1/93:15
Diopteri 1/91:7
Dioptria 1/91:7
EDI (en) 1/89:5
Ekstruusio 2/91:11
Eliönestomaali 2/93:8
Erikoistutkija 4/89:16
Etyk 2/92:10, 3/92:18

Etätyö 1/91:17
Falafel 4/88:17
Fax (sv) 1/90:9, 4/93:15
FCKW, FKW (de) 3/90:5
Flat file (en) 1/89:5
Freoni 3/90:5
Gelatiinidynamiitti 4/89:16
Gelignite (en) 4/89:16
Haittavero 3/90:6
Handtork (sv) 1/93:16
Harmaatuonti 1/91:7
HDTV (en) 4/88:10
Hommos, hummus 4/88:17
Huokoste 2/91:11
Ilmansuojelu 4/93:16
Ilmatyyny 2/93:9
Integraatio 1/89:6
Irtokuutiometri 2/88:7
IVY 1/92:8
Jousihaka 2/91:10
Jätkänkynttilä 5/93:8
Karbiinihaka 2/91:10
Katalyytti ja katalysaattori 1/88:3
Katsastaa 2/93:10
Keinotodellisuus 1/93:15
Keskiarvotus 2/93:10
Kestävä kehitys 1/92:6
Kiintokuutiometri 2/88:7
Konekoodinen kortisto 2/88:7
Kotelointiluokka 1/88:3
Kraftverk (sv) 3/88:12
Kuutiometri 2/88:7
Kuvanlukija 3/90:5
Kuvanvaihtotaajuus 4/93:15
Kytkenä 2/88:8
Käsienkuivain 1/93:16
Käsi puhelin 5/92:11
Käyttöliittymä 1/90:9
Laajakuvatelevisio 1/89:5
Langinpunonta 1/91:7
Large screen television (en) 1/89:5
Liittymä 1/90:9
Liitäntä 2/88:8, 1/90:9
Liuote 2/91:11
Luftvård (sv) 4/93:16
Luonnonkaasu 2/89:12
LVI 6/92:14
Lyhytaaltoradiopuhelinliikenne 1/91:8
Lähityö 1/91:17
Maakaasu 2/89:12
Meter per sekundtvå (sv) 1/93:16
Mmk ja mmk 3/91:8
Mousqueton (fr) 2/91:10
Myrkkymaali 2/93:8
Myötämääräislaki 3/90:6
Nestekide 1/92:7
Nolla 2/92:11
Näennäistodellisuus 1/93:15
Ontelolaatta 2/91:10
Optinen tallennus 2/89:11
Osakkuusyhtiö 2/89:11
OSI (en) 1/89:5
PAD (en) 1/89:5
Palvelin 1/89:5
Paperinsilppuri 1/92:6
Piirakkakaavio 1/91:8
Pitokytkin 2/89:11
Prompt (sv) 1/93:16
Puhdastila 4/92:15
Pysäköintikiikko 1/91:8
Päätepalvelin 1/89:5
Refresh rate (en) 4/93:15
Relaatiotietokanta 1/89:5
Rele 4/89:11
Rinnakkaistuonti 1/91:7
Ruiskutus 1/89:6
Ruutunäppäin 1/92:5
Scramjet (en) 3/90:5
Sektoridagrammi 1/91:8
Server (en) 1/89:5
Siirtoheitin 1/92:7
Silikoni 4/93:11
Simultaneous design (en) 4/93:16
Sisäläpimitta 4/89:15, 1/90:14
Skanneri 3/90:5
Spin-off (en) 4/89:15, 1/93:15
Split-off (en) 4/89:15
Subsidiary company (en) 2/89:11
Suihkutus 1/89:6
Suojauskemikaalit 1/91:8, 2/91:12
Suojausluokka 1/88:3
Suulakepuristus 2/91:11
Suurkuvaprojektori 4/92:15
T&K 2/91:10
Tahine, tehina 4/88:17
Tekniikan lisensiaatti 2/91:14
Tekotodellisuus 1/93:15
Telekopio 1/90:9, 4/93:15
Teletyö 1/91:17
Televisioprojektori 4/92:15

Teräväpiirtotelevisio 4/88:10
Tietokonepeli 1/93:15
Toiminnepuhelin 2/93:9
Tunnussana 1/92:5
Turvatyyny 2/93:9
Tutkija 4/89:16
Tutkimus ja kehitys 2/91:10
Tyhjiö 2/89:11
Tytäryhtiö 2/89:11
Tähtinäppäin 1/92:5
Törmästyyny 2/93:9
USIC 2/88:8
Uusiopaperi 2/89:12
Vaaitus 2/89:11
Valomitta 1/90:14
VAN (en) 1/89:5
WAN (en) 1/89:5
Videoprinter (en) 1/89:5
Videoprojektori 4/92:15
Videotykki 4/92:15
Videovedostin 1/89:5
Wide screen television (en) 1/89:5
Virkistystaajuus 4/93:15
Virtuaaliodellisuus 1/93:15
Yhteistoimintalaki 3/90:6
Yhtiöittäminen 4/89:15, 1/93:15
Ympyrädiagrammi 1/91:8

Kirjallisuus sekä sanastoprojektit

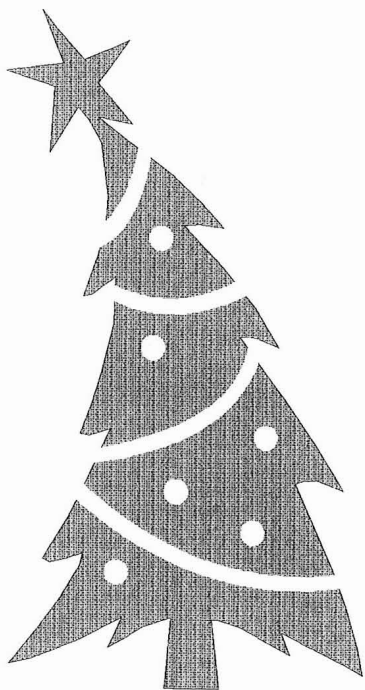
Asuntorakentamissanasto 2/90:9, 3/90:13, 4/91:3
Dictionary of building terms 1/91:9
Einführung in die Terminologiearbeit 4/89:8
EMC-sanasto 5/92:5
Energiasanasto 4/89:8
EY-termihakemisto 2/92:3, 5/92:3, 4/93:7, 5/93:10
Från kunskapens frukt till Babels torn 2/88:9
Färg- och lackteknisk ordlista 1/89:11
Kaapeli- ja satelliittitelevisiosanasto 1/93:14, 4/93:6, 5/93:6
Kiinteistöhoitoalan sanasto KIMI 1/89:17, 1/90:12
Kompass 1/88:5, 4/88:15
Kärnenergiordlista 3/90:9
Matkaviestinsanasto 2/91:13, 5/92:11, 1/93:17

Muovistandardit 2/91:5
Muovitermit 2/89:9, 4/91:12, 5/92:14
Ordbok for fluidteknik 1/89:12
Pankki- ja rahoitussanasto 4/90:8
Paperi- ja kartonkisanakirja 1/88:12
Pappersordlista 5/92:13
Rakennusalan sanakirja 5/92:15
Rakennusalan tesaurus 1/90:10
Rakentamisen laatu 2/91:13
Rikosilmoitussanasto 1/90:16, 5/93:9
Sanaristikkosanasto 2/92:16
Sanastotyön käsikirja 3/88:11, 1/89:12
Sillankorjausohjeet 3/90:3
Sosiaaliturvan sanasto 2/90:9, 1/93:13
Standardien termihakemisto 2/90:9, 4/92:9
Svensk-engelsk byggordbok 1/91:9
Sähkötermien hakemisto 1/88:1
Tekniikan sanastoja 1987 1/88:12
Teknisten alojen tutkinto- ja tehtävännimikkeistö 4/88:14
Tekstiilisanaluettelo 3/90:9
Telesanasto 3/88:10, 1/90:9, 1/91:13
Teollisen talonrakennuksen sanasto 2/91:13
Teollisuussihteeriraportit 4/89:12
Terminologiläran och dess relationer till andra områden 1/93:14, 2/93:17
Tietohuollon sanasto 2/88:10, 5/93:9
Tietoturvasanasto 5/92:9
Turvallisuusalan sanasto 1/89:11
Työterveyslaitoksen toiminnimikkeistö 4/88:6
Valaistussanasto 2/92:13, 3/92:18
Videosanasto 2/88:17
Ydinvoimatekniikan sanasto 3/88:11

Muut artikkelit

Afrikan kielten luokitus 2/88:12
Enon opetuksia luonnon asioista 2/88:13
Erikoiskieli ja yleiskieli 3/89:9
Erikoislainojen vokaalin pituus 3/91:11
Euralex '92 6/92:15
EY-lainsäädännön suomentaminen 1/90:15
EY-terminologi TSK:n vieraana 4/93:3
Hyperteksti sanastoissa 4/90:9
Insta-komitea 1/90:7

- Kansainvälinen sanastoyhteistyö 4/88:3, 2/89:3, 3/89:23, 1/90:6, 1/92:16
- Kemian lyhenteet 6/93:11
- Käsitejärjestelmät 4/89:3, 1/90:11
- Lexikonord 2/90:10
- Lukijakysely 2/93:10, 5/93:3
- Maantunnukset 2/93:7, 4/93:10
- Muovien tavaramerkit 4/91:13
- Nordterm 4/88:3, 3/89:17
- Nordterm-nytt 1/92:13, 2/93:13
- Nordterm-päivät 1991 1/91:10, 3/91:6
- Pohjoismainen terminologian tutkija-kurssi 1990 3/90:7, 4/90:3
- Pohjoismainen termitietuemuoto 1/92:14
- Sanastokortistokurssi 1/91:12, 4/91:10
- Sanastontallennus 6/92:3
- Sanastoprojektien kustannukset 1/93:3, 2/93:14
- Sanastotyö 3/89:11
- Selvitys sanastotyön merkityksestä 1/90:3
- SI-kerrannaisyksiköt 2/92:5
- SI-tunnusten taivuttaminen 4/91:11, 1/92:8, 2/92:9
- Standardisointi ja sanastotyö 3/89:5, 3/89:21
- Tekniikan sanastotyön vaiheet 3/88:3
- TEPA-termipankki 2/88:6, 2/89:12, 4/92:13
- Termdok 2/89:13, 1/92:4, 1/92:17
- Terminologian kurssi saameksi 1/92:3, 1/92:16
- Terminologian teoria 3/89:6
- Terminologigruppen 2/93:17
- Terminologin työ 1/89:3, 2/90:3
- Termipalvelu 1/89:7, 5/92:8
- Termit yleiskielen sanakirjassa 4/92:3
- TermNet Summer School 1989 4/89:13
- TKE'90-kongressi 4/90:15
- TSK:n harjoittelijat 6/93:7
- TSK:n jäsenyys 3/91:15
- TSK:n tupaantuliaiset 6/92:12
- TSK:n 15-vuotisjuhlaseminaari 3/89; 4/89:9
- Ulkomaiset termipankit 2/90:11
- Venäjän laiva- ja merisanaston lainat 4/89:16
- Virkakielen huolto Suomessa 1/88:13
- VNIKI-yhteistyö 1/88:1
- Yhdyssanojen oikeinkirjoitus 6/93:9

*Hyvää joulua ja
menestyksekkästä
vuotta 1994
Terminfon lukijoille.*

SUMMARIES

Oil words

Oil terminology includes a number of false friends i.e. words with almost similar spelling but different meaning in different languages. In this article, we present a small vocabulary of the most important oil words and their false friends.

In Finland we use *parafiiniöljy* (liquid paraffin) in cosmetics and for lubrication. *Parafiiniöljy* cannot, however, be used in an oil lamp even if in Britain they use *paraffin oil* (or *lamp kerosene*) for that purpose. Similarly, *petroleum* in Swedish or *pétrole* in French refer to English *crude oil* whereas Finnish *petrol* refers to English *kerosene*, and Finnish *kerosiini* refers to English *jet fuel* or *aviation turbine fuel*. The British *petrol* refers to Finnish *bensiini* and French *essence* means both English *petrol* and *essence*. These and a number of other false friends are given in Finnish, Swedish, Norwegian, English, German and French accompanied with a Finnish definition.

Summer of '93 at TSK

Every summer TSK has offered a training place for a couple of students. In this article, *Virpi Salo* and *Anna-Maaria Tuomi*, from the University of Vaasa, tell about their experiences at TSK.

"As a part of our studies we had taken a course in terminology, and, inspired by it, we applied for the training possibility at TSK. Our main tasks there were helping in phone-in term service, participating in the compiling of the EC termbank, and compiling a vocabulary

in opinion polling (cf. *Terminfo* 5/93). In addition to these, we also made some translation and proof-reading work.

What we knew about TSK vocabularies and term service had lead us to anticipate that TSK was a large institution with dozens of terminologists searching for solutions for clients' inquiries. We were quite surprised to find out that TSK was in fact quite a small and homelike unit with a team of five persons. When our training period was over, we left with happy memories of TSK and the summer of 1993."

Elective assembly of TSK

The elective assembly of TSK was arranged on 29 October 1993 in Helsinki. The executive committee was re-elected, and the action plan and budget for 1993 were agreed upon. Apart these traditional routines, there was an interesting presentation on the new Finnish EC term index by *Jarno Tarkoma* from *Mofile*.

Difficulties in forming compound words

Even if compounding is quite a common method of making new terms in Finnish, it is unfortunately not as simple as one would think. There are, for example, many problems when a proper name or a direct loan word is used as a part of a new term: should the parts be written as a compound, should a hyphen or a dash be used, should the first part be in nominative or genitive, and finally, should the first part be capitalized.

The principles as such are quite clear, but difficulties may arise in practice. If the compound is established in the language as such, no hyphen and no capitalization is used (e.g. *dieselmootori*). The same is true when the first part is a loan word or an abbreviation.

Otherwise, if the first part is a trade name, acronym or the like, the parts are separated with a hyphen and the first part is capitalized (e.g. *Philips-kodinkoneet*, *EEG-tutkimus*). However, if the first part is a word combination, a space is added before the hyphen (e.g. *Token Ring -verkko*).

If the first part is a direct loan, the parts are separated with a hyphen and no capitalization is used (e.g. *zaibatsujärjestelmä*). Also in this case, a space is added before the hyphen if the first part is a word combination (e.g. *pick and pick -kangas*).

Finally, if the first part is an inventor's name, it is capitalized, written in genitive case, and separated from the latter part (e.g. *Boolen algebra*). If the term incorporates a number of personal names, a dash is used to separate them (e.g. *Zieglerin—Nattan katalyytti*).

What element does "T" stand for?

In her article, *Lena Nordlund*, TNC terminologist is wandering through the jungle of symbols and acronyms of chemistry. The Swedish article has previously been published in *TNC-Aktuellt* 1/1992.

Chemistry affects almost every one of us in one way or another even if we are not working in the field. We must be familiar with a number of letters, figures and formulas. The language of chemistry may sometimes be difficult even for specialists and thus even more so for laymen. With the help of the periodic table of elements and the rules to write formulas, the specialists of chem-

istry can communicate internationally.

It is not, however, easy to persuade all chemists in the world to write the formulas in the same way, and therefore IUPAC (*International Union of Pure and Applied Chemistry*) has been founded. The public is faced with new acronyms and formulas presented by the media almost every day. Therefore, as chemistry affects almost everybody, it is advisable to explain what the acronyms and abbreviations stand for when the public is addressed.

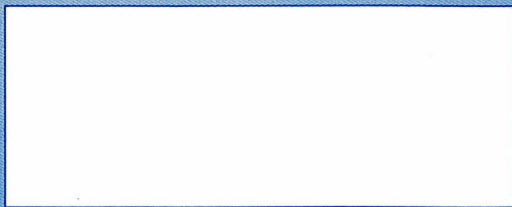
Index 1988–1993

In this issue, we have included an index of articles published in *Terminfo* during the years from 1988 to 1993. The index has four sections: vocabularies, separate terms (mainly published under the title term service), articles on vocabulary projects and literature, and other articles.

Merry
Christmas
&
Happy
New Year

00430/14

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS RY (TSK) CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI RF

TSK:n ensisijaisena tehtävänä on saada aikaan suomen- ja ruotsinkielisiä tekniikan alojen sanastoja.

TSK on perustettu 1974, ja sen jäseninä on teollisuus- ja liikelaitoksia, käännöstoimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä.

TSK toimii yhteistyössä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa.

TSK:n sanastotyön päämuotoja ovat osallistuminen sanastoryhmien työskentelyyn, sanastoluettelot, termipankki ja termipalvelu.

TSK julkaisee erikoisalojen sanastoja ja sanaluetteluita. Nämä tallennetaan myös suoraikäyttöiseen termipankkiin TEPAan.

TSK:n kirjastossa on tekniikan ja lähialojen sanastoja, käsikirjoituksia, yritysten ja laitteiden sanastoja sekä koti- ja ulkomaisia sanastostandardeja.

TOIMISTO JA KIRJASTO:

Albertinkatu 23 A 12
00120 Helsinki
puh. (90) 608 996
Avoinna ma—pe 8.00—16.00

Termipalvelu
fax (90) 608 859
puh. (90) 608 876

ISSN 0358-7517